

ಗಜಲ್ ಕಾವ್ಯ ಪ್ರಕಾರದ ಉಗಮ ಮತ್ತು ವಿಕಾಸ: ಒಂದು ಅಧ್ಯಯನ ಮಲ್ಲೇಶ¹ ಮತ್ತು ಡಾ. ಡಿ.ಡಿ. ನಗರಕರ²

ಪೀಠಿಕೆ

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಂಪರೆ ಬಹು ವಿಶಾಲವಾದದ್ದು. ಸಾಹಿತ್ಯವು ಹಲವಾರು ಪ್ರಕಾರದ ರೂಪವನ್ನು ಪಡೆದು ಓದುಗನಿಗೆ ಪ್ರತಿ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲೂ ಸಹಾಯಕವಾಗಿದೆ. ಅದರಲ್ಲೂ ಅರಬ್ಬಿ ನೆಲದ ಸೊಗಡಿನಿಂದ ಫಾರ್ಸಿಯಲ್ಲಿ ಹದಗೊಂಡು, ಉರ್ದುವಿನಲ್ಲಿ ಸಮೃದ್ಧವಾದ ಹುಲುಸಾದ ಬೆಳೆಯಾಗಿ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ವಿಭಿನ್ನ ಪ್ರಯೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಗಜಲ್ ಸಾಹಿತ್ಯವೆಂಬ ಬೆಳೆ ರಾಶಿಗೊಂಡಿದೆ. ಆದಾಗ್ಯೂ ಉರ್ದುವಿನಲ್ಲಿ ಚೆಲ್ಲಿದ ಪ್ರೀತಿಯ ಪರಿಮಳವನ್ನು, ಕೋಮಲತೆಯನ್ನು, ಸುಕುಮಾರತೆಯನ್ನು ಕನ್ನಡವು ಕಣ್ಣಿಂದ ನೋಡಿ ಮೂಗಿನಿಂದ ಬಹು ಕಷ್ಟದಿಂದ ಹೀರಿದಂತಾಗಿದೆ ಆದರೂ, ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ತನ್ನ ಪರಿಧಿಯನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸಿಕೊಂಡಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಈ ಗಜಲ್ ಕಾವ್ಯ ಪ್ರಕಾರವು ಕವಿ ಮನಕ್ಕೆ ತಟ್ಟಿದಷ್ಟು ಸಹೃದಯಿಗಳಿಗಳ ಮನಕ್ಕೆ ತಟ್ಟಿ, ವಚನಸಾಹಿತ್ಯ, ತ್ರಿಪದಿಯಂತೆ ಜನರ ನಾಲಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಹರಿದಾಡಿದರೆ ಪೂರ್ಣಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಸಾರ್ಥಕತೆ ಪಡೆಯುತ್ತದೆ.

ಗಜಲ್ ಎನ್ನುವುದು ಶಾಯರಿ, ಮಾತು, ಸಂಭಾಷಣೆ, ಭಾವಾನಾಭಿವ್ಯಕ್ತತೆ. ಮೂಲವಾಗಿ ನೋಡುವುದಾದರೆ 'ಗಜಲ್' ಅರಬ್ಬಿ ಭಾಷೆಗೆ ಸೇರಿದ್ದು ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ರಾಜರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕೆಲಸ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ಕಾವ್ಯವು ರಚನೆಯಾಗದೆ ಫಾರ್ಸಿ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧತೆಯನ್ನು ಪಡೆದಿತ್ತು. ಫಾರ್ಸಿ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯತೆಯಿದ್ದರೂ, ಸಮೇತ ಉರ್ದುವಿನ ಪ್ರಾಬಲ್ಯ ಪರ್ಷಿಯನ್ನರಲ್ಲಿ ಅಡಗಿತ್ತು. ಆಡಳಿತ ಭಾಷೆಯಾದ ಉರ್ದುವಿನ ಸುಮಾರು 25 ಕಾವ್ಯ ಪ್ರಕಾರದಲ್ಲಿ ಗಜಲ್ ಎನ್ನುವುದು, ವಿಶಿಷ್ಟ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿದೆ. ಗಜಲ್ ಎನ್ನುವುದು ಮನುಷ್ಯನ ಅಂತಃಕರಣದ ಭಾವುಕತೆಯೊಡನೆ, ಅನುಭವದ ಅಂತರಂಗದ ಒರತೆಯೊಡನೆಯೋ, ಬಂದ ಕೆಲವೇ

¹ಸಂಶೋಧನಾ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಧ್ಯಯನ ವಿಭಾಗ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯ.

²ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರು ಮತ್ತು ಸಹಾಯಕ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು, ಶಿವಾನಂದ ಮಹಾವಿದ್ಯಾಲಯ, ಕಾಗವಾಡ.

ಧಾರೆಗಳು ಈ ನೆಲದ ಜೀವಸತ್ವದೊಡನೆ ಬೆರತವೆ. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಯಾರು ಬೇರೆಯಾಗದೆ, ಇರುವುದೆ ವಿಶೇಷ. ಇಂತಹ ಅದ್ಭುತವಾದ ಅಪರೂಪ ಮಟ್ಟೇ ಗಜಲ್ ಎನ್ನುವುದು ಅರಿವಿಗೆ ಬಂತು. ಪ್ರಾಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಗಜಲಿನ ಗೇಯ, ಲಯ, ಭಾವನೆಗಳ ಮಿಡಿತ, ಸಂಗೀತ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಗಜಲಿನ ಕೊಡುಗೆ, ಆದಿಯಿಂದ ಗಜಲಿನ ಬೆಳವಣಿಗೆ, ಕಾವ್ಯವಾದ ಪರಿ, ಅರಬ್ಬಿಯಿಂದ ಬಂದು ಫಾರ್ಸಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದು, ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ತನ್ನದೇ ಆದ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ವಿನೂತನವಾದ ಬದಲಾವಣೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದೆ.

ಗಜಲ್ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾರವು ಕಾವ್ಯವಾಗಿ ಉರ್ದು ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಪಡೆದ ರೀತಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಛಂದೋಪರಿಕರಗಳನ್ನು ತನ್ನಲ್ಲಿ ಹುದುಗಿಸಿಕೊಂಡ ಬಗೆ ಓದುಗರ, ಹಾಡುಗಾರರ, ಬರಹಗಾರರಿಗೆ ಸುಲಲಿತವಾದ ಮಾರ್ಗವಾಗಿದೆ. ಅದು ಅಂತರಂಗ ಮನೋಭೂಮಿಕೆ. ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿರುವ ಭಾವನೆಗಳಿಗೆ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತರೂಪ. ಬದುಕಿನ ಸಾಮಾಜಿಕ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ, ಬಂಡಾಯದಂತಹ ವಿವಿಧ ಮುಖಗಳನ್ನು ಅರುಹುವ ವಿಷಯವಸ್ತುವಾಗಿದೆ. ಶ್ರೀಮತಿ ಪ್ರಭಾವತಿ ದೇಸಾಯಿಯವರು ನೀಡಿದ ಮಾಹಿತಿಯಂತೆ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಗಜಲನ್ನು ಬಳಸಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ರಚನೆ ಮಾಡುವವರು ಸರಿ ಸುಮಾರು ಐದು ನೂರು ಬರಹಗಾರರಿರಬಹುದು. ದೇಸಾಯಿಯವರು ಗಜಲ್ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಪ್ರೀತಿ, ಪ್ರೇಮ, ಅನುರಾಗ, ವಿರಹದ ಪಂಜರದಿಂದ ಹೊರಬಂದು ಸ್ಥಳೀಯ ಜನತೆಯ ನಿತ್ಯನೋಟಗಳಿಗೆ ಸ್ಥಾಯಿಯಾಗಬೇಕಾಗಿದರೆ ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಯನಗಳಾಗಬೇಕು ಎಂದು ತಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಬೇಕು. ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ಹೈದ್ರಾಬಾದ್ ಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರದೇಶದ ಭಾಗದಲ್ಲಿನ ಮಣ್ಣಿನ ಸೊಗಡು, ಅಂದಿನ ರಾಜರು ಗಜಲಿಗೆ ನೀಡಿದ ಕೊಡುಗೆ, ಜನರು ಗಜಲಿಗೆ ನೀಡಿದ ಕೊಡುಗೆ, ಆ ಪ್ರದೇಶದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಕರಗತಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕನ್ನಡ ಗಜಲನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸಿಕೊಟ್ಟ ಕೀರ್ತಿ ಶಾಂತರಸರಿಗೆ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಕವಿಗಳು ಅಲಕ್ಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಅಂತವರ ಶೋಧನೆಯಲ್ಲಿ ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಹೊರಟಾಗ ಸಿಕ್ಕಂತಹ ಆಕರ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಅನುಲಕ್ಷಿಸಿ ಅರಿತಾಗ ಗಜಲಿನಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನಭಿನ್ನ ವಸ್ತುವಿಷಯಗಳು ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗುತ್ತವೆ. ಕೇವಲ ಪ್ರೇಮ ಪ್ರೀತಿಗೆ ಸೀಮಿತವಾದ ಅಂದಿನ ಗಜಲಗಳು ಇಂದು ಕನ್ನಡ ಜಾಯಮಾನದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ರೂಪವನ್ನು ಬದಲು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿವೆ.

ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಸ್ಥಿತಿಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ದೈನಿಕ ಆವಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಬಿಂಬಿಸುವ ಗಜಲಗಳ ಅಧ್ಯಯನವಾಗಬೇಕೆಂಬ ನಿಲುವನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಆಕರ ಗ್ರಂಥಗಳು,

ನಿಯತಕಾಲಿಕೆಗಳು, ಪತ್ರಿಕಾ ವರದಿಗಳು, ವಕ್ತೃಗಳ ನೇರ ಮತ್ತು ದೂರವಾಣಿ ಸಂದರ್ಶನ, ಅಂತರ್ಜಾಲ ಮುಂತಾದ ಮೂಲಗಳಿಂದ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ವಿಮರ್ಶಿಸಿ ಪ್ರಸ್ತುತ ಲೇಖನವನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಗಜಲಿನ ಅರ್ಥ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳು

ಗಜಲ್ ಎಂಬ ಪದವು ಫಾರ್ಸಿ ಭಾಷೆಯ 'ಗಜಾಲಾ' ಎಂಬ ಪದದಿಂದ ಉತ್ಪತ್ತಿಯಾಗಿದೆ. ಗಜಾಲಾ ಎಂದರೆ ಜಿಂಕೆ ಎಂದರ್ಥ ಎಂದು ವಿದ್ವಾಂಸರುಗಳು ನೀಡಿದ ಹೇಳಿಕೆಗಳಿಂದ ತಿಳಿದುಬಂದಿದೆ. ಸ್ವಚ್ಛಂದವಾದ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಓಡಾಡುವ ಈ ಜಿಂಕೆ ಸೆರೆಸಿಕ್ಕಾಗ ಹೊರಡಿಸುವ ಆರ್ತನಾದವೇ ಈ ಕರುಣಾರಸವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಗಜಲಾಗಿದೆ ಎಂದು ವಿದ್ವಾಂಸರು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಡುತ್ತಾರೆ. ಕನ್ನಡ ಭಾವಗೀತೆಗಳಿಗೆ ಹೋಲಿಸಬಹುದಾದ ಗಜಲ್ ಸಂಕೀರ್ತಗಳ ಮೂಲಕ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ವಿವಶತೆಯ ದಿವ್ಯವಾದ ಭಾವ ತರಂಗಗಳು ಮತ್ತು ಕರುಣಾ ರಸವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಪ್ರಧಾನವಾದ ದ್ವಿಪದಿ ಗುಚ್ಚಗಳಾಗಿವೆ. ಗಜಲ್ ಮಾನವನ ಮನಸ್ಸಿನ ಅಂತಃಕರಣದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯ ಭಾಷೆಯಾಗಿದೆ. ಜೊತೆಗೆ ವಿಶ್ವದ ಎಲ್ಲ ಅಸಹಾಯಕ ಯಾತನೆಗಳ ಆರ್ತರೂಪವೇ ಗಜಲಿನ ತಿರುಗಳಾಗಿದೆ.

ನಾರಾಯಣ ರೆಡ್ಡಿ ಸಿ ರವರು 'ಕಮನೀಯ ಕವಿತಾ ಲಹರಿ, ಗುಲಾಬಿ ಗುಚ್ಚ, ಸರಸ ಭಾವನೆ, ಇಂಪು ಸೊಂಪು, ಇವೆಲ್ಲಾ ಗಜಲಿನ ಜೀವ ಗುಣಗಳು. ಅದು ಜೋಗುಳ ಹಾಡುತ್ತದೆ, ಜ್ವಾಲೆ ಎಬ್ಬಿಸುತ್ತದೆ. ಪದನಾದವಾಗಿ, ಭಾವರಾಗಿ, ಅನುಭೂತಿ ಸ್ವರವಾಗಿ, ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಆಕರ್ಷಿಸುತ್ತದೆ'. ಎಂದು ಹೇಳಿದರೆ ಮಸೂದ ಹಸನ ರಜ್ಜಿ ರವರು ಐವತ್ತನೇ ದಶಕದಲ್ಲಿ ಗಜಲೆಂದರೆ ಹೆಂಗಸರೊಡನೆ ಮಾತನಾಡುವುದು ಎಂಬುದನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಿ ಹೆಂಗಸರ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತನಾಡುವುದು ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. ಫಿರಾಕ್ ಗೋರಖಿಪುರಿರವರು ಗಜಲ್ ಬಾಹ್ಯ ಜಗತ್ತನ್ನು ಅತಿ ಕ್ರಮಿಸಿ ಲೌಕಿಕದ ಕಡೆ ನಮ್ಮನ್ನು ಕೊಂಡು ಒಯ್ಯುತ್ತದೆ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. ಇವರಲ್ಲದೆ ಶಾಂತರಸರು ಗಜಲೆಂದರೆ ನಲ್ಲೆಯರೊಂದಿಗಿನ ಸಂವಾದ, ಸಂಭಾಷಣೆ ಅಥವಾ ಹೆಂಗಸರೊಡನೆ ಮಾತನಾಡುವುದು ಇಲ್ಲವೇ ಪ್ರೇಮ, ಮೋಹ, ಅನುರಾಗ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವುದು ಎಂದರ್ಥ. ಅಲ್ಲದೆ "ಹೃದಯದ ವೃತ್ತಾಂತ ಮತ್ತು ಪ್ರೇಮ ಮೋಹಗಳ ವಿದ್ಯಮಾನಗಳ ಹೇಳಿಕೆ" ಎಂದು ಪಾರಿಭಾಷಿಕವಾದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

ಗಜಲಿನ ಸ್ವರೂಪ

ಉರ್ದು ಗಜಲ್‌ಗಳ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಗಜಲ್ ಆವಿರ್ಭವಿಸಿದೆ. ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾದ ಜಾನಪದ ಛಂದಃ ಮಟ್ಟಗಳ ಹಾಗೆ, ಗಜಲ್‌ಗಳು ಶೇರಗಳ (ದ್ವಿಪದಿ) ಸ್ವರೂಪ ಹೊಂದಿದ್ದು, ಉರ್ದು ಭಾಷೆಯ ಗಜಲಿನಲ್ಲಿರುವ ಕಟಿಬದ್ಧ ನಿಯಮಗಳ ಜಾಡನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಿ ಮಿಸ್ರ, ಮಲ್ಲಾ, ರದೀಫ್ ಕಾಫಿಯಾ, ರವಿ ಮತ್ತು ಮಕ್ತಾ ಗಳು ಸುಸಂಗತ ಬಳಕೆ ಕೂಡ ಮಹತ್ವವಾಗಿದೆ. ಈ ಛಂದೋಬದ್ಧ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿಯೂ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ನಿಯಮ ಮೀರಿ ಗಜಲ ರಚನೆಯ ಪ್ರಯೋಗ ಆಗಿರಬಹುದು. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಛಂದೋಬದ್ಧ ರೂಪಗಳಿರುವ ಹಾಗೆ 'ಗಜಲ್ ಕೂಡ ಛಂದೋಬದ್ಧ ನಿಯಮಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿದೆ. ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿ ಚಂಪೂ, ಗದ್ಯ, ಪದ್ಯ, ರಗಳೆ, ಷಟ್ಪದಿ, ಸಾಂಗತ್ಯ ನಿಯಮಗಳ ಲಕ್ಷಣಗಳ ಹಾಗೆ ಗಜಲ್ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ತನ್ನದೇ ಆದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನೂ ಹೊಂದಿದೆ.

ಛಂದಸ್ಸಿನನ್ವಯ ಗಜಲಿನ ವಿನ್ಯಾಸ ಮತ್ತು ರಚನೆ

ಗಜಲ್ ಎನ್ನುವುದು ಅರಬ್ಬಿ ಮತ್ತು ಫಾರ್ಸಿಗಳಿಂದ ಉರ್ದುಭಾಷೆಗೆ ಆಗಮಿಸಿ ಮಕ್ಕಿಕಾ ಮಕ್ಕಿಯೆಂದರೆ, (ಅನುಕರಣೆ) ಅನುಕೂಲಕರವಾಗದೇ ತನ್ನದೇ ಆದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡು ಹಿಂದೂಸ್ತಾನದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಉಜ್ವಲತೆಯ ಪ್ರತೀಕವಾಗಿದೆ. ಈ ದೇಶದ ಲೋಕಗೀತೆ ರೀತಿ, ರಿವಾಜುಗಳು, ಋತು, ನೀರು, ಗಾಳಿ, ಹಸಿರು, ನೆಲ, ಹಬ್ಬ ಹುಣ್ಣಿಮೆ ಹೀಗೆ ಹತ್ತಾರು ವಿಷಯಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ವಿಶಿಷ್ಟ ಭಾರತೀಯ ಕಾವ್ಯವಾಗಿದೆ.

ಗಜಲ್ ಕಾವ್ಯ ಪ್ರಕಾರದ ಲಕ್ಷಣಗಳು

ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಗಜಲಿಗೆ ನಾಲ್ಕು (ಮಲ್ಲಾ, ಕಾಫಿಯಾ, ರದೀಫ, ಮತ್ತು ಮಖ್ಬಿ) ಅಂಗಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು, ದ್ವಿಪದಿ ಸ್ವರೂಪವನ್ನೊಂದಿರುತ್ತದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಪ್ರತಿ ಗಜಲ್ ನಲ್ಲಿ 5 ರಿಂದ 25 ಶೇರ್‌ಗಳಿರುವ ನಿಯಮವಿರುತ್ತದೆ. ಗಜಲಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಚರಣಕ್ಕೆ ಮಿಶ್ರ ಎಂದು ಕರೆದರೆ ಎರಡು ಚರಣಗಳಿಗೆ ದ್ವಿಪದಿ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ದ್ವಿಪದಿಗಳಿಗೆ ಷೇರ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ ಅಥವಾ ಬೈತ ಸಹಿತ ಎನ್ನುವರು. ಎರಡು ಸಾಲುಗಳು ಮಾತ್ರ ಗಣ/ಮಾತ್ರಗಳ ಮೊತ್ತ/ ವೃತ್ತಗಳು ಒಂದೇ ಆಗಿರಬೇಕೆಂಬ ನಿಯಮವಿರುತ್ತದೆ. ಗಜಲಿನ ದ್ವಿಪದಿಗಳು 5 ರಿಂದ 25 ಶೇರಗಳಿದ್ದು. ಸಮ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಇರದೇ 5,7,9,13,15 ಈ ಬಗೆಯದಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಗಜಲ್ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಅಂಗಗಳ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ

ಗಜಲ್ ರಚನೆಯ ನಾಲ್ಕು ಅಂಗಗಳ ಜೊತೆಗೆ ವೃತ್ತವು ಒಂದು ಅಂಗವೆಂದು ಕೆಲವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಈ ನಾಲ್ಕು ಅಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯದು ಮತ್ಲಾ. ಪ್ರತಿ ಗಜಲಿನ ಮೊದಲನೆ ದ್ವಿಪದಿಗೆ ಮತ್ಲಾ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಇದರ ಎರಡು ಮಿಶ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಫಿಯಾ ಮತ್ತು ರಧೀಫ್ ಈ ಎರಡು ಪ್ರಾಸಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ. ತದನಂತರ ದ್ವಿಪದಿಗಳ ಪ್ರತಿ ಎರಡನೇ ಸಾಲಿನ (ಮಿಶ್ರ) ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಕಾಫಿಯಾ ಮತ್ತು ರಧೀಫ್‌ಗಳಿರುತ್ತವೆ.

ಕಾಫಿಯಾ

ಇದು ಒಂದು ಪ್ರಾಸವಾಗಿದ್ದು, ಇದರರ್ಥ ಹಿಂದೆ ಬರುವುದೆಂದು ಶಬ್ದಕೋಶದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡಿದ್ದು, ನಿಶ್ಚಿತವಾದ ಅಕ್ಷರಗಳು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಶಬ್ದಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ಲಾದ ಎರಡು ಚರಣಗಳ ಮತ್ತು ಇನ್ನುಳಿದ ದ್ವಿಪದಿಗಳ ಎರಡನೆ ಚರಣದ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಪುನಃ ಪುನಃ ಸ್ಥಾಯಿಯಾಗಿ ಬಂದರೆ ಕಾಫಿಯಾ ಎನ್ನುವರು. ಸ್ಥಾಯಿಯಾಗಿ ಎಂದರೆ ಅದೇ ಶಬ್ದವೆಂದಲ್ಲ ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿರುವ ಪರ್ಯಾಯ ಅರ್ಥವಿರುವ ಶಬ್ದವನ್ನು ಬಳಸಬಹುದು. ಉದಾ: 'ಅಹಂಗ' ಈ ಪದಕ್ಕೆ ಎರಡು ಅರ್ಥ ಇಚ್ಛೆ ಮತ್ತು ಧ್ವನಿ. ಕಾಫಿಯಾದ ಕೊನೆಯ ಅಕ್ಷರಕ್ಕೆ 'ರವಿ' ಎನ್ನುವರು. ಉದಾ: ತಕರೀರ್ ಎಂದರೆ ಭಾಷಣ ಮತ್ತು ತಹರೀರ್ ಎಂದರೆ ಲೇಖನ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ 'ರ' ಅಕ್ಷರ ರವಿಯಾಗಿದೆ ರವಿ, ಕಾಫಿಯಾದ ಬೇರು. ರವಿಯಿಲ್ಲದೆ ಕಾಫಿಯಾ ಇರುವುದಿಲ್ಲ.

ರಧೀಫ್

ಇದು ಒಂದು ಪ್ರಾಸ ಅರ್ಥವುಳ್ಳ ಪದ. ಪೂರ್ಣಾರ್ಥ ಕೊಡುವ ಪದಗಳ ಗುಂಪು ಮತ್ತು ಅಕ್ಷರ. ಇದು ಪುನಃ ಪುನಃ ನಿಶ್ಚಿತವಾಗಿ ಕಾಫಿಯಾದ ಬಳಿಕ ಬರುವುದಕ್ಕೆ ರಧೀಫ್ ಎನ್ನುತ್ತೇವೆ. ರಧೀಫ್ ಗಜಲಿಗೆ ಕಾಂತಿಯನ್ನು, ಮೆರಗನ್ನು ತಂದು ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಭಾವ ವೈಶಾಲ್ಯತೆಯನ್ನು ಹೊದಿರುತ್ತದೆ.

ಮಕ್ತಾ

ಗಜಲಿನ ಕೊನೆಯ ದ್ವಿಪದಿಗೆ "ಮಕ್ತಾ" ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಕವಿ ಇದನ್ನು ತುಂಡಾಗುವ ಸ್ಥಾನ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಕಾವ್ಯನಾಮದಿಂದ ವಿಚಾರ ಮುಗಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಎಂಬುದು ವೇದ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಭಾವನೆಗಳು ಮಕ್ತಾದೊಂದಿಗೆ ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುತ್ತದೆ.

ಗಜಲಿನ ಉಗಮ ಮತ್ತು ವಿಕಾಸ

ಅಖಿರ್ ಅನ್ನಾರಿಯವರು ತಮ್ಮ 'ಸರ್ ಗುಜಷ್ಟ' ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ 'ಅರಬ್ಬರ ಗಂಭೀರತೆ ಮತ್ತು ಇಸ್ಲಾಮ್ ಅರಬ್ಬರ ಅತ್ಯಂತ ಗಂಭೀರತೆಯಲ್ಲಿ ಬಹುಶಃ ಗಜಲ್ ಹುಟ್ಟುವುದರ ಕಲ್ಪನೆ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೂ ಸಾಧ್ಯವಾಗಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಇದರ ತದ್ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಸುಂದರವಾದ, ಚೂಟಿಯಾದ, ತೀಕ್ಷ್ಣವಾದ, ಕಾಮನೆವುಳ್ಳ ಇರಾನಿಯವರಿಗೆ ಗಜಲ್ ಅನ್ನು ಹುಟ್ಟು ಹಾಕುವುದು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿರಬಹುದು. ಗಜಲ್ ಎನ್ನುವ ಈ ಶಬ್ದವು ಇರಾನಿಗೆ ಹೋಗಿ ಫಾರಸಿ ಭಾಷೆಯೊಡಲಲ್ಲಿ ಪ್ರಾದುರ್ಭವಿಸಿತು' ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅರಬ್ಬರು ಹಿಂದೆ ಈ ಇರಾನನ್ನು ಬಹುದಿನಗಳ ಕಾಲ ಆಳಿದರು. ಆಗ ಅರಬ್ಬಿ ಭಾಷೆಯ 'ಕಸೀದಾ' ಎಂಬ ಕಾವ್ಯ ಮತ್ತು ಗಜಲ್ ಎಂಬ ಶಬ್ದ ಫಾರಸಿ ಭಾಷೆಗೆ ಹೋಗಿ ಬಳಕೆಯಾದವು. ಕಸೀದಾ ಕಾವ್ಯವು ಧೀರರ ಹೊಗಳಿಕೆ, ವ್ಯಕ್ತಿಪ್ರಶಂಸೆ, ದಾರ್ಶನಿಕತೆ, ಉತ್ಸಾಹಗೊಳಿವುದು, ಮುಂತಾದ ವಿಷಯಾಂಶಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುತ್ತದೆ. ಕಸೀದದ ಪೀಠಿಕೆಯ ದ್ವಿಪದಿಗಳು ತುಂಬಾ ಮಧುರತೆ, ಸುಂದರತೆ, ಸೊಗಸಾದ ಪ್ರೀತಿ, ಪ್ರೇಮದ ನುಡಿಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಅಲ್ಲದೇ ಶೃಂಗಾರಮತ್ತತೆ, ಮಧುರತ್ವದ ಪ್ರೌಢತೆ, ಯೌವನ, ತಂಗಾಳಿ, ವಸಂತ ವಿಷಯಗಳ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಆ ಪೀಠಿಕೆಯ ಷೇರಗಳು ಒಳಗೊಂಡಿರುತ್ತವೆ. ಮುಂದೆ ಸಾಗಿ ಕಸೀದಾ ಪೀಠಿಕೆಯ ಷೇರ್ (ದ್ವಿಪದಿಗಳು)ಗಳು ಗಜಲ್ಗಳಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆಗೊಂಡಿವೆ. ಕಸೀದದ ಶೇರ್ಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಗಜಲಿನ ಮತ್ಲಾಗಳಿಗೆ ಬದಲಾವಣೆ ಇಲ್ಲವಾಗಿದೆ. ರಚನೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಸಾಮ್ಯತೆ ಕಾಣಬಹುದು. ಕಸೀದಾದ ಪೀಠಿಕೆಯ ದ್ವಿಪದಿಗಳಲ್ಲಿ ಗಜಲಿನ ಷೇರಗಳಲ್ಲಿ ಕಡ್ಡಾಯವಾಗಿ ಒಂದೇ ತೆರನಾದ ಮತ್ಲಾ ಮತ್ತು ಕಾಫಿಯಾ, ರಫೀಪ್ ಇವೆ. ಮೊದಮೊದಲು ಅರಬ್ಬಿ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಬಾದ್‌ಷಾರನ್ನು ಹೊಗಳಿಕೆ ಮಾಡುವಾಗ ಕವಿಗಳಾದವರು ಕಸೀದಾವೆಂಬ ಛಂಧೋರೂಪವನ್ನು ಬಳಸುವ ವಾಡಿಕೆಯಿತ್ತು. ಕಸೀದಾದ ಮೊದಲ ಭಾಗವನ್ನು 'ತಷಬೀಬ್' ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಕಸೀದಾದ ಗರ್ಭದಿಂದ 'ಗಜಲ್' ಎಂಬ ಮಗು ಹುಟ್ಟಿದೆ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಗಜಲಿನ ಕ್ರಿಯಾರೂಪ ಸಂಜ್ಞೆಗೆ 'ತಗಜ್ಜಲ್' ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ತಗಜ್ಜಲ್ ಎಂದರೆ ಹೆಂಗಸರ ಜೊತೆ ಸಂವಾದ /ಕಾಂತಾಸಮಿತ ಎನ್ನುವುದುಂಟು. ಅರಬ್ಬರು ಇರಾನನ್ನು ಆಳಿದ್ದರೂ, ಪ್ರತಿ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲೂ ಜರುಗುವಂತೆ ಇಲ್ಲಿಯೂ ಹಲವಾರು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕೊಡು ಕೊಳ್ಳುವಿಕೆ ಮತ್ತು ಆದಾನ್ ಪ್ರಧಾನಗಳ ಕ್ರಿಯೆಯೂ ಸಹ ನಡೆಯಿತು. ಭಾಷೆ, ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಕಲೆಗಳಾದ ಇವೆಲ್ಲವುಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಪಾಲಿಸುವಲ್ಲಿ

ಇರಾನಿಗರು ಪಾರಮ್ಯತೆಯನ್ನು ಮೆರೆದ ಸಂಗತಿ ಕಸೀದಾದ ಪೀಠಿಕೆಗಳಿಂದಲೇ ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತಿದೆ.

ಮೃದುವಾದ ನಾಜೂಕಾದ, ಸೊಗಸಾದ, ಸುಂದರವಾದ, ಮಧುರವಾದ, ತೀಕ್ಷ್ಣವಾದ ಮತ್ತು ಭವ್ಯವಾದ ಒಂದು ಕಾವ್ಯ ಪ್ರಕಾರ ಬಹುಷಃ ನಿಸರ್ಗದತ್ತವಾಗಿ ಹುಟ್ಟಲಿಕ್ಕೆ ಇರಾನ್‌ದಲ್ಲಿಯೇ ಸಾಧ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಏಕೆಂದರೆ ಇಸ್ಲಾಮನ ಗಂಭೀರ ದೃಷ್ಟಿಕೋನದ ತತ್ವಗಳಾಗಲಿ, ಒರಟುತನದ ಅರಬ್ಬರ ಗಂಭೀರತೆಯಾಗಲಿ, ಕಸೀದಾ ಕಾವ್ಯ ಪ್ರಕಾರದೇ ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ / ರಚಿಸಲಿಕ್ಕೆ / ಬೆಳಸಲಿಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿ ಉಂಟಾಗಿರಬಹುದು ಎಂಬುದು ಸಾಹಿತಿಗಳ ಅಭಿಮತವಾಗಿದೆ.

ಚಾಮದ ಮೂಲಕ ಗಜಲಿನ ಉಗಮ

ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ ಗಜಲಿನ ಮತ್ತು ತಗಜ್ಜಲಿನ ಅರ್ಥ ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾದವು. ಈರಾನಿನ ಫಾರ್ಸಿ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಚಾಮವೆಂಬ ಜಾನಪದ ಕಾವ್ಯವಿದೆ. ಅದು ಕಾವ್ಯವೂ ಹೌದು, ಸಂಗೀತವೂ ಹೌದು. ಇರಾನ್ ದೇಶದ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಂಗಸರು ರಚಿಸಿ ಹಾಡಿದ ಚಾಮಗಳು ಅತ್ಯಂತ ಸುಂದರವಾಗಿವೆ. ಗಜಲ್ ಈ ಚಾಮದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದೆ ಎಂದು ಪಾಕಿಸ್ತಾನದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ವಿಮರ್ಶಕ ಮತ್ತು ಕವಿ ಡಾ. ವಜೀರಾ ಅಗಾ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಡುತ್ತಾರೆ. ಅರಬ್ಬರ ಕಸೀದಾವು ಇರಾನಿಯರ ಕಸೀದಾವಾಗಿ ಬೆಳೆದುದಲ್ಲದೆ ಗಜಲಿಗೆ ಮರುಜೀವಂತಿಕೆ ನೀಡಿದ ಕೀರ್ತಿ ಜನಪದೀಯ ಕಾವ್ಯ ಪ್ರಕಾರವಾದ ಚಾಮಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಹಜರತ ಮ ಹಮ್ಮದರು ಮಕ್ಕಾ ಬಿಟ್ಟು ಮದೀನಾಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದ ನಂತರ, ಹಿಜಿರಾಶಕೆಯು ಪ್ರಾರಂಭಗೊಂಡು ಹಿಜಿರಾದ ಮೂರನೇ ಶತಮಾನದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಇರಾನಿಗರು ಅರಬ್ಬರ ಆಳ್ವಿಕೆಯಿಂದ ಮುಕ್ತರಾದರು. ಇದೆ ಕಾಲವು ಗಜಲ್ ಹುಟ್ಟಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿರಬಹುದು. ಅರಬ್ಬರ ಕಸೀದಾದ ಗಜಲ್ ಹುಟ್ಟಿನ ಸೂಚನೆ ದೊರಕಿದ್ದರೂ, ಇದಕ್ಕೂ ಮುಂಚೆ ಈ ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಭೂಮಿ ಹದಗೊಂಡು ಸಿದ್ಧವಾಗಿತ್ತು. ಅರಬ್ಬರು ಇರಾನನ್ನು ಆಕ್ರಮಣ ಮಾಡಿ ಸ್ವಾಧೀನದಲ್ಲಿ ಪಡೆಯುವುದಕ್ಕಿಂತ ಮುಂಚೆ ಇರಾನದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಾವ್ಯದ ಶಕ್ತಿಯ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚು ಜನಪ್ರಿಯತೆಯನ್ನು ಪಡೆದಿತ್ತು. ಅದು ಕಾವ್ಯಾತ್ಮವನ್ನಲ್ಲದೆ ಸಂಗೀತ ಶೈಲಿಯನುಕರಣೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿತ್ತು. ಈ ಕಾವ್ಯ ಪ್ರಕಾರಕ್ಕೆ 'ಚಾಮ' ಎಂದು ಹೆಸರಿತ್ತು ಎಂಬುದು ಅನುಭವ ವೇದ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.

ಈ ಗಜಲ್ ಕಾವ್ಯ ಪ್ರಕಾರ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರಲ್ಲೂ ಚೈತನ್ಯವನ್ನು ಸ್ಫುರಿಸುವ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಗಜಲ್ ತನ್ನ ಅಸ್ತಿತ್ವತೆಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವುದನ್ನು “ಪದನರೆದು ನುಡಿಯಲುಂ ನುಡಿದುದನಾರಯಲುಮಾರ್ಪರಾ ನಾಡವರ್ಗ್ ಚದುರರ್ ನಿಜದಿಂ ಕುರಿತೋದದೆಯಂ ಕಾವ್ಯ ಪ್ರಯೋಗ ಪರಣಿತ ಮತಿಗಳ್” (ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ಜನ ನಾಡುನುಡಿಯನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿ ತಮ್ಮ ಬುದ್ಧಿ ಚಾತುರ್ಯದಿಂದ ಮತ್ತು ವಾಕ್ಚಾತುರ್ಯದಿಂದ ಓದು-ಬರಹ ಬಲ್ಲವರಾಗದಿದ್ದರೂ ಕಾವ್ಯರಚಿಸುವ ಶಕ್ತಿ ಸಾಮಾರ್ಥ್ಯವುಳ್ಳವರಾಗಿದ್ದರು.) ಎಂಬ ಕನ್ನಡ ನುಡಿಯ ವರ್ಣನೆಯಿಂದ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ.

ಗಂಡಸರು ಮತ್ತು ಹೆಂಗಸರು ಚಾಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಹಾಡು ಕಟ್ಟುವಲ್ಲಿ ಪ್ರಾವೀಣ್ಯತೆಯನ್ನು ಪಡೆದಿರುತ್ತಾರೆ. ಹೆಂಗಸರು ರಚಿಸಿದ ಚಾಮಗಳು ಅತ್ಯಂತ ಸುಂದರ, ಮಧುರ, ಮನ ಮೋಹಕವಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದವು. ದೂರದ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಂದ ಬಂಧುಗಳು ಮನೆಗೆ ಬಂದಾಗ ಅವರಿಗೆ ವಿಧವಿಧವಾದ ಮೃಷ್ಟಾನ್ನ ಭೋಜನ ನೀಡಿ, ಅವರನ್ನು ಮನಶ್ಯಾಂತಿ ಪಡಿಸಲು ಜೊತೆಗೆ ಅವರ ಆಯಾಸ/ದಣಿವನ್ನು ನಿವಾರಿಸಲು ಚಾಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಹಾಡುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವಿತ್ತು. ಆ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಇದೊಂದು ರೂಢಿ ಪರಂಪರೆಯಾಗಿತ್ತು. ಅನೇಕರು ಅತಿಥಿಗಳಾಗಿ ಇರಾನೆಗೆ ಧಾವಿಸಿ ಚಾಮಗಳನ್ನು ಕೇಳುವ ಪರಿಪಾಠವಿತ್ತು. ಅನೇಕ ರಾಜ ಮಹಾರಾಜರು ಸಮೇತವಾಗಿ ವೇಷ ಬದಲಿಸಿಕೊಂಡು ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರಂತೆ ಬಂದು ಹಳ್ಳಿ ಜನರ ಮಧ್ಯೆ ಕುಳಿತು ಮನೆಗೆ ಬಂದು, ಹಾಡನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಫಾರ್ಸಿ ಗಜಲ್ ತನ್ನ ನೈಜತೆ ಮತ್ತು ರಚನೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅರಬ್ಬಿ ಕಾವ್ಯದಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿಯಾದರೆ ಇದರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಐತಿಹಾಸಿಕವಾಗಿ ಮತ್ತು ಮಾನಸಿಕವಾಗಿ ಕಾರಣಗಳು ಮೊದಲಿನಿಂದಲೇ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿದ್ದವು.

ಮೊದಲೇ ಅಸ್ತಿತ್ವ ಹೊಂದಿರುವ ಚಾಮ ಕಾವ್ಯ ಪ್ರಕಾರವು ಹಿಂದಿ ಭಾಷೆಯ ಗೀತೆಯಂತೆ ಕಾವ್ಯ ಮತ್ತು ಸಂಗೀತವಾಗಿತ್ತು ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಚಾಮದ ಪ್ರಸಿದ್ಧತೆ ಬಹಳವಿದ್ದು ಅದರಲ್ಲೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಹೆಂಗಸರು ರಚಿಸಿದ ಚಾಮ ಅತ್ಯಂತ ಮನೋಹರವಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಗಜಲ್ ಸ್ವಭಾವತಃ ಗೀತ ಬುನಾದಿಯ ಮೇಲೆ ನಿಂತಿರುವುದರಿಂದ ಗಜಲನ್ನು ಅರಬ್ಬಿ ಭಾಷೆಯ ತಷಬೀಬ್” (ಕಸೀದದ ಪೀಠಿಕೆ) ದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿತು, ಎನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಅದನ್ನು ಈರಾನಿನ ಚಾಮ ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದೆಂದು ಹೇಳುವುದು ಸೂಕ್ತವೆನಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದು ಡಾ. ವಜೀರಾ ಅಗಾ ರವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿದೆ.

ಗಜಲ್ ಮತ್ತು ಚಾಮಕ್ಕಿರುವ ವ್ಯತ್ಯಾಸ

ಗಜಲ್ ಮತ್ತು ಚಾಮಕ್ಕೆ ತುಂಬಾ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿತ್ತು. ಗಜಲ್ ಭಂದಸ್ಸಿನ ಮಾತ್ರಗಣ ಆಧಾರಿತವಾದ ಪದ್ಯ. ಚಾಮ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ರಚಿಸಿ ಹಾಡನ್ನಾಗಿ ಹಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಯಾವುದೇ ಶಿಕ್ಷಣ, ಕಲಿಕೆ, ಪಾಂಡಿತ್ಯದ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇದ್ದಿಲ್ಲ. ಕಾರಣ ಚಾಮ ಜಾನಪದ ಕಾವ್ಯ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿದೆ. ಪಟ್ಟಣಗಳಿಂದ ದೂರವಿರುವ ಚಿಕ್ಕ ಚಿಕ್ಕ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸಿರುವ ಹೆಂಗಸರು ಮತ್ತು ಗಂಡಸರು ಚಾಮ ರಚಿಸಿ ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರು ಸಾಂದರ್ಭಿಕವಾಗಿ ಹಾಡನ್ನು ಕಟ್ಟುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಮತ್ತು ಕಟ್ಟಿ ಹಾಡುವ ಕಲೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದಕ್ಕೆ “ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವಿಜಯ ಕನ್ನಡಿಗರನ್ನು ಮತ್ತು ಕನ್ನಡಿಗರ ಪಾಂಡಿತ್ಯದ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವ ರೀತಿ ನೆನಪಿಗೆ ಬರುತ್ತದೆ.

ಉರ್ದು ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಗಜಲಿನ ನಡಿಗೆ

ಗಜಲ್ ಅರಬ್ಬಿ ಮತ್ತು ಫಾರ್ಸಿಯ ಮೂಲದಿಂದ ಸುಮಾರು 12 ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಉರ್ದುವಿಗೆ ಬಂತು ಎಂಬ ಪ್ರತೀತಿಯಿದ್ದರೂ, ಉರ್ದುವಿಗೆ ಬಂದ ಗಜಲ್ ಫಾರ್ಸಿಯನ್ನು ಅನುಕರಣೆ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಭಾರತೀಯತೆಯನ್ನು ಮೈಗೂಡಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ಉರ್ದು ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಪಾರವಾಗಿ ಬೆಳೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು. ಸುಮಾರು 25 ಕಾವ್ಯಪ್ರಕಾರಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಉರ್ದು ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಗಜಲ್ ಒಂದು ಶ್ರೇಷ್ಠ ಕಾವ್ಯಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಮನ್ನಣೆ ಪಡೆಯಿತು. ಇದಕ್ಕೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ಕಾರಣಗಳಿವೆ. ಉರ್ದು ಭಾಷೆಯು ಮುಸ್ಲಿಂ ಅರಸರ ಆಡಳಿತ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರೂಪಗೊಂಡು ನಂತರ ಅವರ ಆಡಳಿತ ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಮಾಧ್ಯಮವಾಗಿ ನೆಲೆ ಕಂಡಿತು. ದಿಲ್ಲಿಯಿಂದ ಬಂದ ಬಹುಮನಿ ಸುಲ್ತಾನರ ಸ್ಥಾಪಕನಾದ ಹಸನಗಂಗೂವಿನ ಆಶ್ರಿತ ಕವಿ ಖಾಜಾ ಬಂದವೆವಾಜ ದಖ್ಖನಿ ಉರ್ದುಭಾಷೆಯ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲ ಕವಿ ಎಂದು ಇತಿಹಾಸ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ.

ಮುಸ್ಲಿಂ ಸಂಪ್ರದಾಯವು ಕಟ್ಟುನಿಟ್ಟು ಪರದಾ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿರುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ದೃಶ್ಯ ಮಾಧ್ಯಮಗಳಿಲ್ಲದೆ ಮನರಂಜನೆಯಿಂದ ವಂಚಿತರಾದಂತಹ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿರುವ ಗಜಲನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ‘ಮುಶಾಯರಾ’ ಮುಖೇನ ಸವಿಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವ ಗೋಷ್ಠಿಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಮನರಂಜನಾ ಪ್ರಕಾರದ ಅಗತ್ಯತೆಯಿರುವ

ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯಪ್ರಕಾರವಾಗಿದ್ದ ಗಜಲಿಗೆ ಮರು ರೂಪ ದೊರೆತು, ಕಾಲಾನುಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಜೀವಂತಿಕೆ ಪಡೆದು ಪಂಡಿತರಿಂದ ಪಾಮರರವರೆಗೂ ಪ್ರಾಯವಾದ ಹಾಡುಗಬ್ಬವಾಗಿ ಬೆಳೆಯಿತು. ಕೇಳುಗನಿಗೂ, ಕವಿ ಹೆಸರನ್ನಡಕಗೊಳಿಸುವ ಪರಿಪಾಠ ಫಾರ್ಸಿಯಿಂದಲೂ ಬಂದಿತ್ತು. ಗಜಲಗಳ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯನಾಮ (ತಖಲ್ಲುಸ್) ಬಳಸುವ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಬೆಳೆಸಿರುವುದು. ಮೊಟ್ಟಮೊದಲ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಪರ್ಷಿಯನ್ ಗಜಲಕಾರ ಹಫೀಜ್.

ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕವಿಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಪಡೆಯಲು ತನ್ನ ಪೂರ್ಣಪ್ರಮಾಣದ ಕೃತಿ ಸಂಪುಟವನ್ನು ಹೊರತರುವುದಾಗಿತ್ತು. ಆಗ ಅವನಿಗೆ ಸಾಹೇಬ್-ಎ-ದಿವಾನ್ ಎನ್ನಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಸಂಪೂರ್ಣ ಕೃತಿಯ ಪ್ರತಿ ಗಜಲಿನ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಅಂತ್ಯ ಪ್ರಾಸಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿರಬೇಕಿತ್ತು. ಸಾಕಷ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಗಜಲ್‌ಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಸಂಕಲನವಾಗಿರಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಆಗ ಕವಿ 'ಶಾಯರ್' ಎನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರಬೇಕಾದರೆ ಅಂದು ಗಜಲ್ ಎಷ್ಟು ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆ ಪಡೆದಿತ್ತು, ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಆಳರಸರನ್ನು ಬಿಡದೆ ಕಾವ್ಯ ಪ್ರಕಾರ ಕೊನೆಯ ಮೊಘಲ್ ಚರ್ಕವರ್ತಿ ಪ್ರಖ್ಯಾತ ಗಜಲ ಕಾರನಾಗಿದ್ದ **ಬಹುದ್ದೂರ ಷಾ ಜಫರ್ ಸಿ** ಅವರೇ ಸಾಕ್ಷಿ.

ಉರ್ದು ಗಜಲ್

ಉರ್ದು ಕಾವ್ಯವು 18-19 ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಜನಪ್ರಿಯತೆಯನ್ನು ಪಡೆದಿತ್ತು. ಈ ಕಾವ್ಯವು ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದ್ದು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಪರ್ದಾ, ಕತಾ, ರುಬಾಯಿ, ಕಸೀದಾ, ಮಸನವಿ, ಮರ್ಸಿಯಾ, ಶಹರ, ಅಶೋಭಾ, ನಾತೆ, ಸೆಹರಾ, ಸಾಕಿನಾಮ, ಗಜಲ್ ಮುಂತಾದವು ಪ್ರಮುಖವಾಗಿವೆ. ಉರ್ದು ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಗಜಲ್ ಎಂದರೆ ಮಹಿಳೆಯರ ಜತೆ ಮಾತನಾಡುವುದು ಸಂಭಾಷಣೆ ಮಾಡುವುದು ಎಂದರ್ಥ ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಮತ್ತೊಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ತನ್ನ ಪ್ರೇಯಸಿಯೋಡನೆ ಮಾತನಾಡುವುದು ಮತ್ತು ಅವಳ ಸೌಂದರ್ಯದ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ವಿವರಣಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಪದ್ಯರೂಪದಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದಾಗಿದೆ.

ಉರ್ದು ಗಜಲ್‌ನಲ್ಲಿ ಹಕೀಕಿ ಗಜಲ್ ಮತ್ತು ಮಿಜಾಜಿ ಗಜಲ್ ಎಂಬ ಎರಡು ಪ್ರಕಾರಗಳಿವೆ. ಮೊದಲನೆಯ ಗಜಲ್ ಅಲ್ಲಾ/ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತನ ಕಾರ್ಯ ವೈಖರಿ ಕುರಿತು ಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಪರವಶತೆಯಿಂದ ಹಿಡಿದು ಭಕ್ತನ ಭಾವನೆಗಳ ಕುರಿತು ಅಲಂಕರಿಸಿ ಹೇಳಿದರೆ,

ಮತ್ತೊಂದು ಕವಿ ತನ್ನ ಪ್ರೇಯಸಿಯೊಡನೆ (ಮೆಹಬೂಬಾ) ಮಾತನಾಡುತ್ತಾ ಅವಳ ಕೋಮಲವಾದ ಶರೀರದ ಅಂಗಾಂಗಳ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಪದ್ಯರೂಪದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಉರ್ದು ಭಾಷೆಯಲ್ಲೂ ಸಹ ಛಂದಸ್ಸಿನಂತಹ ರಚನಾ ನಿಯಮಗಳಿವೆ. ಆ ನಿಯಮದ ಚೌಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಪದ್ಯರಚನೆಯಾಗಬೇಕು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅದು ಗಜಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಗಜಲ್‌ನಲ್ಲಿ ಬಹರ್ (ಗಜಲಿನ ಪಾದಗಳು) ಮತ್ತು ಔಜಾನ್ (ಗಜಲಿನ ವೇಟೇಜ್) ಗಳ ತಳಹದಿಗಳ ಮೇಲೆ ಉರ್ದು ಗಜಲ್ ನಿಂತಿರುತ್ತದೆ. ಉರ್ದು ಗಜಲ್ ಕಾವ್ಯ ಜನಪ್ರಿಯಗೊಳಿಸಿದ ಸೂಫಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖರೆಂದರೆ ಅಮೀರ್ ಖುಶ್ರೋ ಮತ್ತು ಮೀರ್ ತಖ್ ಮೀರ್, ಕವಿ ಇಕ್ಬಾಲ್ ಮತ್ತು ಮಿರ್ಜಾ ಗಾಲಿಬ್. ಉದಾ:- ಮಿರ್ಜಾಗಾಲಿಬ್ ರನ್ನು ನೋಡುವುದಾದರೆ, ಮಿರ್ಜಾ ಗಾಲಿಬ್ (1797-1869) ಬಹುಮುಖ ಪ್ರತಿಭೆಯ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಗಜಲ್‌ಕಾರ ಗಾಲಿಬ್ ಬಹು ಭಾಷಾ ಪಾಂಡಿತ್ಯವುಳ್ಳವನಾಗಿದ್ದ. ಫಾರ್ಸಿ ಮತ್ತು ಉರ್ದುವಿನಲ್ಲಿ ಗಜಲನ್ನು ಬರೆಯುವವರಾಗಿ ಗಜಲ್ ಕಾವ್ಯ ಪ್ರಕಾರಕ್ಕೆ ವಿಶಾಲವಾದ, ವಿನೂತನವಾದ ಆಯಾಮವನ್ನು ದಾರ್ಶನಿಕತೆಯನ್ನು ವಸ್ತುವಿನ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯತೆಯನ್ನು ನೀಡಿದ ಮಹತ್ವದ ಕವಿ ಗಾಲಿಬ್. ಪಂಚಾಕ್ಷರಿ ಹಿರೇಮಠರವರು ಗಾಲಿಬ್‌ನ ಗಜಲ್‌ಗಳನ್ನು ಅನುವಾದಿಸಿದ ಸಾಲುಗಳು: ನಾನು ಮನುಷ್ಯನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ. ಮನುಷ್ಯ ಸ್ವಭಾವದವನಾಗಿದ್ದೇನೆ. ನನಗೆಷ್ಟು ಸಾಧ್ಯವೋ, ಅಷ್ಟು ಪಾಪ ಮಾಡಬಲ್ಲೆ ಎನ್ನುವ ಅಭಿಮಾನ ನನಗಿದೆ.

**ದ್ರಾಕ್ಷಾರಸದ ನನ್ನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ನಾನೆಂದೂ ನಿಲ್ಲಿಸುವುದಿಲ್ಲ,
ಭೋರಿಡುವ ಗಾಳಿಯ ಸುಳಿಯಲ್ಲಿ ನಾನು ಸದಾ ಜಿಗಿಯುತ್ತಿರುತ್ತೇನೆ.**

“ಅಸದ್” ಎಂಬ ಕಾವ್ಯನಾಮದೊಂದಿಗೆ ಗಾಲಿಬ್ ಬರೆದ ಉರ್ದು ಗಜಲ್ ಇಂದಿಗೂ ಗಜಲ್ ಗಾಯಕರ ಆಕರ್ಷಣೆಯ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿದೆ. ಈ ಗಜಲ್ ವಿಶ್ವದ ಎಲ್ಲೆಡೆ ಬಹಳ ಜನಪ್ರಿಯವಾಗಿದೆ. ಉರ್ದುವಿನಿಂದ ದಾಂಗುಡಿಯಿಟ್ಟ ಗಜಲ್, ಭಾವುಕರಾದ ಕನ್ನಡಿಗರನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಸಂದೇಹವೇ ಇಲ್ಲ. ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ಫಾರ್ಸಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿ ಪ್ರೇಮ, ಉರ್ದುವಿನಲ್ಲಿ ಭಾರತೀಯತೆಯ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಸೊಗಡಿನ ಹಲವಾರು ಅಂಶಗಳು ಮತ್ತು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ನೋಡುವುದಾದರೆ ಜಾತಿ, ಬಡತನ, ಕಂದರ, ಅನ್ಯಾಯ, ದೌರ್ಜನ್ಯ, ದಬ್ಬಾಳಿಕೆಗಳನ್ನು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕವಾಗಿ ಸೂಫಿಗಳ

ಅನುಭಾವದಿಂದ ಪ್ರಿಯಕರ (ಆರ್ಷೀಕ್) ಮತ್ತು ಪ್ರಿಯತಮೆ (ಮಾಷೂಕಾ)ಯರ ಭಾವನೆಗಳ ಬದಲಾಗಿ ದೈವದತ್ತಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿದ ಕಾವ್ಯದ ಪರಿಯೆಂದರೆ ಅದು ಗಜಲ್ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ.

ಅಂತಹ ವಿಶಾಲವಾದ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ “ಮಾಷೂಕಾ” ಎಂಬುದು ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗವಾಗಿದೆ. ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗವನ್ನು ಮಾಷೂಕಾ ಎಂದೇ ಗಜಲಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸಲಾಗಿದೆ. ಪ್ರೇಯಸಿಯನ್ನು ಎಷ್ಟು ಬಗೆಯಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿದರೂ ಕವಿಗೆ ತೃಪ್ತಿಯಿಲ್ಲ. ಅವಳ ಯೌವನ, ಒಯ್ಯಾರ, ಒಡಪು ಯಮಕ, ಬೆಡಗು, ಬಿನ್ನಾಣ, ಸೌಂದರ್ಯ, ತುಂಟತನ, ಮೈಮುರಿಯುವಿಕೆ, ನೋಟ, ಕೂದಲೂ, ಕಣ್ಣು ಮತ್ತು ವಸ್ತ್ರಾಲಂಕಾರ ಹೀಗೆ ಪ್ರಿಯತಮೆಯ ರೋಚಕ ವರ್ಣನೆಯಿಂದ ಅವಳ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಕವಿಯಾದವನು ಕಾಂತಿಯಿಡುತ್ತಾನೆ. ಎಷ್ಟೆಲ್ಲಾ ವರ್ಣಿಸಿದರೂ, ಅವಳು ‘ದೈವ ಸ್ವರೂಪಿಣಿ’ ಎಂಬುದನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕವಿಯಾದವನು ಮರೆಯಲಾರ.

ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಗಜಲಿನ ಕಾವ್ಯ ಪ್ರಯೋಗ

ಗಜಲ್ ಮಾನವ ಬದುಕಿನ ಎಲ್ಲ ಸ್ತರಗಳಲ್ಲಿ ಲಗ್ನಿಯಿಟ್ಟಿದ್ದರೂ, ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ನೆಲೆಗಳನ್ನಾಗಿ ಬದುಕಿನ ಅಸ್ಥಿರತೆ, ಸಾವು, ಮುಪ್ಪು, ನಶ್ವರ ಬದುಕು, ಹೀಗೆ ಜೀವನದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವಸ್ತುಗಳನ್ನಾಧರಿಸಿ ಸೂತ್ರಬದ್ಧ ಗಜಲ್‌ಗಳನ್ನು 20ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಉರ್ದುವಿನಿಂದ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಪಡೆದು ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ತಂದು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಗಜಲ್ ಕಾವ್ಯರಾಣಿ ನರ್ತಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿದವರೇ ಶಾಂತರಸರು. ಉರ್ದುವಿನಿಂದ ಎರವಲು ಪಡೆದು ಕನ್ನಡ ಗಜಲ್ ಪ್ರಯೋಗ ಶೀಘ್ರದಲ್ಲಿ ಬಹು ಎತ್ತರಕ್ಕೆ ಬೆಳೆದು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯವೇ ಗಜಲ್ ಎನ್ನವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯಾಯಿತು. ಹೀಗೆ ಅರಬ್ಬಿಯಿಂದ ಫಾರ್ಸಿಗೆ, ಫಾರಸಿಯಿಂದ-ಉರ್ದುವಿಗೆ ಉರ್ದುವಿನಿಂದ ಹರಿದು ಬಂದು ಸೇರಿದ್ದು ಕನ್ನಡದ ವಿಶಾಲ ಕಾವ್ಯಲೋಕದಲ್ಲಿ. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಸ್ವತಂತ್ರವಾದ ಗಜಲ್ ಮತ್ತು ಛಂದಸ್ಸು ಆಧರಿತ ಗಜಲ್‌ಗಳನ್ನು ಮೊಟ್ಟಮೊದಲು ಬರೆದವರಲ್ಲಿ ಆದಿಯಾಗಿ ಶಾಂತರಸರೇ ಆಗಿದ್ದಾರೆ. ಬಹುಮುಖ ಪ್ರತಿಭೆಯುಳ್ಳ ಶಾಂತರಸರು ಕನ್ನಡ ಕಾವ್ಯ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಉರ್ದುವಿನಿಂದ ಗಜಲ್‌ಗಳನ್ನು ಅನುವಾದಿಸಿ ಬಾರಾಮಾಸ, “ಉಮರಾವ್ ಜಾನ ಅದಾ” ದಂತಹ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡೀಕರಿಸಿ, ಶುದ್ಧ ಗಜಲಿನ ಪ್ರಕಾರವನ್ನು ಎಲ್ಲ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳೊಂದಿಗೆ ಕನ್ನಡ ಜಾಯಾಮಾನಕ್ಕೆ ಒಗ್ಗಿಸುವುದು, ಸುಲಭವಾದ ಕೆಲಸವೇನಲ್ಲ.

ಶಾಂತರಸರು ಅದನ್ನು ಸವಾಲಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಕಡ್ಡಾಯ ಕಾವ್ಯರಚಿಸಲೇಬೇಕೆಂಬ ನಿಲುವಿನಿಂದ ಗಜಲ್ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಬಹುವಿಶಾಲವಾದ ಹೆಮ್ಮರವಾಗಿ ಬೆಳೆಯಲು ಕಾರಣವಾಯಿತು. ಬೇರು ಮಾತ್ರ ಶಾಂತರಸರು. ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ತಲೆ ಬರಹವಿಲ್ಲದ ಸಾಂಪ್ರದಾಯದಿಂದ ಬೆಳೆದು ಬಂದ ಗಜಲ್ 20ನೆಯ ಶತಮಾನದ ನಂತರ ತಲೆ ಬರಹವಿಟ್ಟು ಬರೆಯುವ ರೂಢಿಯನ್ನು ಪಡೆದು ಕೊಂಡಿತು. ಓದುಗನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸೂರೆಗೊಳ್ಳುವ, ಮನ ಕಲಕುವಂತಹ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿತು. ಇಂತಹ ದಾಟಿಯ ಗಜಲ್ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಪರಿಚಯಿಸಿ ಶಾಂತರಸರು ದೊಡ್ಡ ಗಜಲ್ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವುದು ಪ್ರಶಂಸನೀಯ. ಸ್ವತಂತ್ರ ರಚನೆಯ ಮೂಲಕ ಗಜಲ್ ಪರಂಪರೆ ಕಟ್ಟಿ ಕೊಟ್ಟವರು ರಾಜ್ಯದ ಕೆಲವು ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕರಿದ್ದಾರೆ. ಹೈದ್ರಾಬಾದ್ ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಗಜಲಿನ ಸೆಳೆತ ಮತ್ತು ಅದರ ಪರಂಪರೆಯೇ ಚೊತೆಯಿದೆ.

ಎಚ್.ಎಸ್.ಮುಕ್ತಾಯಕ್ಕರವರು ಬರೆದ “ನಲವತ್ತು ಗಜಲಗಳು” ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಬದುಕಿನ ದುರ್ಭರ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ, ಅವಮಾನದ ಬದುಕು, ಕೃತಕ ನುಡಿಗಳ ನೋವು, ಹೀಗೆ ಹತ್ತು ಹಲವು ವಿಧಾನಗಳನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಬರೆದಿರುವಂತಹ ಅವರ 14 ನೇ ಗಜಲ್ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಉದಾ:

**ಎಷ್ಟು! ಭಾರವಾಗಿತ್ತು ಈ ಜೀವನದ ಪಯಣ
ಬರೀ ನಿಟ್ಟಿಸಿದರು, ಕಂಬನಿ, ಅವಮಾನದ ಪಯಣ**

ಹೀಗೆ ಬದುಕಿನ ಬವಣೆಗಳಾಧಾರಿತ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಈಗಿನ ಪರಂಪರೆಯವರು ಗಜಲಿನ ಅನುಸರಿಸಿ ಗಜಲಿನ ಜಾಯಮಾನವನ್ನು ತಿರಿತಿರಿವಿ ಕಟ್ಟಿರುವುದು ಪ್ರಶಂಸೆಗೆ ಪಾತ್ರವಾಗಿದೆ. ಹೀಗೆ ಇನ್ನು ಮುಂತಾದವರು ಹೊಸ ತಲೆಮಾರಿಗೆ ಶರಣು ಹೋಗಿ, ತಲೆಬರಹವಿಲ್ಲದ ತಲೆಯೊಳಗಿಂದ ತರ-ತಮರಹಿತ ಭಾವಾನಾಧಾರಿತ ವಸ್ತುಕೋಶಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದಿಟ್ಟ ಗಜಲನ್ನು ಸಮೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಶಾಂತರಸರ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಗಿದ ಅವರ ಮಗಳು ಎಚ್.ಎಸ್.ಮುಕ್ತಾಯಕ್ಕ, ಅಲ್ಲದೆ ಜಂಬಣ್ಣ ಅಮರಚಿಂತ, ಡಾ. ದಸ್ತಗೀರ್ ಸಾಬ್ ದಿನ್ನಿ, ಡಾ.ಕಾಶೀನಾಥ ಅಂಬಲಗೆ, ಚಿದಾನಂದ ಸಾಲಿ, ಡಾ.ಜಯದೇವಿ ಗಾಯಕ್ವಾಡ, ಹಾಗೂ ಡಾ. ಬಸವರಾಜ ಸಬರದ ಮುಂತಾದವರು ಗಜಲ್ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃಷಿಯನ್ನು ಸಮೃದ್ಧಿ ಮಾಡಿದರು. ಇಂದು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಗಜಲ್ ಬರೆಯುವರ ಸಂಖ್ಯೆ ಸುಮಾರು ಐದು ನೂರಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಜನ ಕವಿಗಳಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಗಜಲ್

ಪ್ರಕಾರ ಕನ್ನಡ ಕಾವ್ಯಲೋಕದ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ನಮಗೆ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಗಮನಿಸಿದರೆ ಈ ಭಾಗದ ಕವಿಗಳು, ಕರ್ಣಾಟಕದ ಕವಿಗಳು ಗಜಲನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿರುವುದು ಹೆಮ್ಮೆಯ ಸಂಗತಿ.

ಉಪಸಂಹಾರ

ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿ ಗಜಲನ್ನು ಕಟ್ಟಿ, ಕೇವಲ ಪ್ರೀತಿ, ಪ್ರೇಮ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡದೆ, ಸಮಕಾಲಿನ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಎದುರಿಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಪ್ರಸ್ತುತ ವಿಚಾರಧಾರೆಗಳನ್ನು ಗಜಲಿನಲ್ಲಿ ತರುತ್ತಿರುವುದು ಗಜಲ್ ಕಾವ್ಯ ಪರಂಪರೆಗೆ ವಿನೂತನವಾದ ಕೊಡುಗೆಯೆನಿಸಿದೆ. ಗಜಲ್ ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ವಿಷಯ ನಿರ್ದಿಷ್ಟತೆಯಿರದೆ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕವಾಗಿ ಪ್ರೀತಿ, ಪ್ರಣಯ, ಮೈಖಾನಾ, ವಸಂತ, ಬುಲ್ ಬುಲ್, ಇಷ್ಟ್ ಮಾಷೂಕ್ ಮುಂತಾದ ವಿಷಯಗಳ ಮೇಲೆ ಗಜಲ್ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗಿದ್ದು, ಕಾಲ ಉರುಳಿ ಹೋದಂತೆ ಹೊಸತನ ಮೂಡಿ ಹೊಸಹೊಸ ದಿಗಂತಗಳನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತಾ ಹೊಸ ಆಯಾಮಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತ, ಜೀವನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಅರಹುತ್ತಾ ಸಾಗಿ ಜೀವನದ ಸಮಗ್ರ ಕಾವ್ಯವಾಯಿತು.

ಪರಾಮರ್ಶನ/ಆಕರ ಗ್ರಂಥಗಳು

- ಚಿದಾನಂದ ಸಾಲಿ. (ಸಂ). (2015). ಕನ್ನಡ ಗಜಲ್. ಕೇಂದ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ ನವದೆಹಲಿ.
- ದಸ್ತಗೀರ್ ಸಾಬ್ ದಿನ್ನಿ. (ಸಂ.). (2018). ಬಿಸಿಲ ಹೂ. ಜಿಲ್ಲಾ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್, ರಾಯಚೂರು.
- ಜಂಬಣ್ಣ ಅಮರಚಿಂತ. (2005). ಮುಳ್ಳಿನ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಹೂ ನಾಲಿಗೆ. ಸುಮುಖ ಬುಕ್ ಹೌಸ್. ಬೆಂಗಳೂರು.
- ಜಂಬಣ್ಣ ಅಮರಚಿಂತ. (2009). ಬಾಧೆಯ ವೃಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಬೋಧಿಯ ಪರಿಮಳ. ಪ್ರಗತಿ ಗ್ರಾಫಿಕ್ಸ್, ಬೆಂಗಳೂರು.
- ರಮೇಶ ಗಬ್ಬೂರ. (2015). ಗರೀಬ್ ಗಜಲ್. ಸಿವಿಜಿ ಇಂಡಿಯಾ, ಬೆಂಗಳೂರು.
- ಶಾಂತರಸ. (1999). ಮದಿರೆ ಮತ್ತು ಯೌವನೆ. ನೆಲಮನೆ ಪ್ರಕಾಶನ, ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣ.